

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

I. Specyfika powiązań regionalnych w Azji i Pacyfiku

Paweł Szwiec: Integracja w Azji Wschodniej – geneza, przejawy, skutki, perspektywy	13
Zbigniew Olesiński: Mechanizm organizacyjny procesów integracyjnych w Azji Południowo-Wschodniej	21
Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 i ASEAN-4: problemy na drodze do integracji regionu Azji Południowo-Wschodniej	31
Katarzyna A. Nawrot: Proces integracji regionalnej państw ASEAN	46
Ewa Oziewicz: Nowy regionalizm azjatycki z perspektywy ASEAN	55
Krystyna Żołądkiewicz: Integracja ekonomiczna w regionie Pacyfiku na przykładzie Strefy Wolnego Handlu Australii i Nowej Zelandii	64
Anna Calek: Perspektywy rozwoju gospodarczego mikropaństw Południowego Pacyfiku w ramach ugrupowania integracyjnego SPARTECA	76
Karolina Klecha-Tylec: Wschodni Obszar Wzrostu ASEAN jako przykład współpracy subregionalnej	84
Malgorzata Dziembała: Stosunki gospodarcze i polityczne Unii Europejskiej z krajami ASEAN na początku XXI wieku	94
Katarzyna Żukrowska: Stan zaawansowania integracji w ramach ASEAN a stosunki z Unią Europejską	106

II. Płaszczyzny i obszary współpracy regionalnej w Azji i Pacyfiku

Mariusz Szuster: Przesłanki lokalizacji produkcji w krajach azjatyckich	123
Jarosław Brach: Zagrożenie ze strony chińskich i indyjskich producentów ciężarówek dla liderów europejskich	130
Edyta Pawlak: Liberalizacja handlu jako czynnik rozwoju ugrupowań integracyjnych rejonu Azji i Pacyfiku	146
Monika Wyrzykowska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Chinach a bezpośrednie inwestycje Chińskiej Republiki Ludowej – najnowsze trendy i perspektywy	155
Sebastian Domżałski: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce Malezji na tle państw Azji Południowo-Wschodniej	165

Iwona Pawlas: Azja jako obszar funkcjonowania korporacji transnarodowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej	175
Bogusława Drelich-Skulska: Powiązania sieciowe przedsiębiorstw w regionie Azji i Pacyfiku	182
Elżbieta Pleśniak: Usługi outsourcingowe w Indiach	195
Szymon Mazurek: Giełdy papierów wartościowych w regionie Azji i Pacyfiku	206
Łukasz Fijałkowski: Regionalny wymiar bezpieczeństwa w Azji Południowo-Wschodniej. Idea Wspólnoty ASEAN w świetle koncepcji wspólnot bezpieczeństwa	216
Paweł Łyszczak: Rywalizacja o zasoby surowców energetycznych w basenie Morza Południowochińskiego	226

III. Makroekonomiczny wymiar procesów integracyjnych w Azji i Pacyfiku

Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?	237
Małgorzata Domiter: Znaczenie polityki handlowej Japonii dla jej dominującej pozycji w regionie Azji i Pacyfiku	246
Anna Jankowiak: Znaczenie ekonomiczne Hongkongu w regionie Azji i Pacyfiku	261
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – wizerunek Chin w świecie w świetle rankingu Anholt Nation Brands Index	273
Patrycja Stermach: Ocena ryzyka państw ASEAN na podstawie metody klasyfikacji ryzyka kraju (<i>The Country Risk Classification Method – CRCM</i>)	282

IV. Społeczne i kulturowe wymiary procesów integracyjnych

Małgorzata Bartosik-Purgat: Kultura i konsument w świetle procesów globalnego rynku	293
Tadeusz Sporek: Społeczne problemy współczesnego świata – dylematy ochrony środowiska	305
Bogusław Bembenek: Japońskie grupy <i>keiretsu</i> w świetle koncepcji kapitału społecznego	315

Summaries

Paweł Szwiec: Integration in East Asia – causes, indications, outcomes, perspectives	20
Zbigniew Olesiński: Organizational mechanism of integrative processes in South-East Asia	30

Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 and ASEAN-4: Problems on the way to the integration of South East Asia region	45
Katarzyna A. Nawrot: Process of regional integration in ASEAN countries	54
Ewa Oziewicz: New Asian regionalism from the ASEAN perspective	63
Krystyna Żołądkiewicz: Economic integration in Pacific Region on the example of Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement	75
Anna Calek: The perspectives of economic development of the micro-states of South Pacific integration group SPARTECA	83
Karolina Klecha-Tylec: BIMP-EAGA as an example of subregional co-operation	93
Malgorzata Dziębala: Economic and political relations between the European Union and ASEAN countries at the beginning of the 21 st century	105
Katarzyna Żukrowska: ASEAN integration progress and relations with the European Union	120
Mariusz Szuster: The circumstances of manufacturing localization in Asian countries	129
Jarosław Brach: Are Chinese and Indian truck makers able to threaten today's, especially European leaders?	145
Edyta Pawlak: Liberalization of trade as a factor stimulating development of integrative groups of Asia and Pacific region	154
Monika Wyrzykowska: FDI in China and China's FDI – new trends and prospects	164
Sebastian Domżański: Foreign direct investment in Malaysia against Southeast Asia	174
Iwona Pawlas: Asia and R&D activity of transnational corporations	181
Bogusława Drelich-Skulska: Business networks in Asia and Pacific region	194
Elżbieta Pleśniak: Outsourcing services in India	205
Szymon Mazurek: Stock exchanges in Asia and Pacific	215
Łukasz Fijałkowski: Regional dimension of security in Southeast Asia. The project of ASEAN Community and the notion of security community	225
Paweł Łyszczak: Energy rivalry in the South China Sea	234
Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: India – birth of second Asian giant?	245
Malgorzata Domiter: Significance of Japan's trade policy for its dominant position in the Asia-Pacific region	260
Anna Jankowiak: Hong Kong – the economic role in Asia-Pacific region	272
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – the image of China in the world according to Anholt Nation Brands Index	281
Patrycja Stermach: The Association of Southeast Asian Nations in the OECD Country Risk Classification	288

Malgorzata Bartosik-Purgat: Culture and consumer in the process of global market	304
Tadeusz Sporek: Social problems of the contemporary world – the dilemmas of environmental protection	314
Bogusław Bembek: Japanese <i>keiretsu</i> groups in the light of social capital conception	327

Ewa Oziewicz

Uniwersytet Gdański

NOWY REGIONALIZM AZJATYCKI Z PERSPEKTYWY ASEAN

1. Trzy fale integracji

Jednym z dwu procesów, które dominowały w gospodarce światowej końca ubiegłego stulecia i nadal dominują w początkach XXI w., jest (obok globalizacji) integracja regionalna. Dynamiczny rozwój powiązań integracyjnych przypada na drugą połowę XX wieku. Można *de facto* mówić o trzech falach integracji gospodarczej w krajach rozwijających się. Trzeba jednak podkreślić, że w ramach drugiej i trzeciej fali następuje pewna interferencja – nakładają się one na siebie.

Pierwsza fala integracji wśród krajów rozwijających się, w tym krajów Azji Południowo-Wschodniej, przypadła na lata sześćdziesiąte i trwała aż po lata siedemdziesiąte. Dominującą teorią integracji gospodarczej w tym czasie była ta tradycyjna, oparta na bazie doskonałej konkurencji, co wynikało z doświadczeń integracyjnych krajów wysoko rozwiniętych.

Druga fala integracji gospodarczej przypada na drugą połowę lat osiemdziesiątych i lata dziewięćdziesiąte. Wraz z nią pojawiły się nowe umotywowania dla takich procesów w teorii. Podczas gdy tradycyjna teoria podchodziła statycznie do integracji, opierając się na korzyściach komparatywnych na bazie konkurencji doskonałej, nowa ekonomika integracji rynków kładzie nacisk na korzyści skali, dynamiczny efekt z nich uzyskany oraz efekt konkurencji zwiększonej w wyniku integracji na rynku o konkurencji niedoskonałej. Fala ta nieprzypadkowo nałożyła się na wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów rozwijających się w tym okresie¹.

Z kolei doświadczenia kryzysu azjatyckiego stały się bodźcem do ożywienia na początku XXI w. koncepcji regionalizmu azjatyckiego. Można to nazwać trzecią falą integracji w Azji.

---

¹ K. Nishiguchi, *Regional Economic Cooperation in East Asia after the Crisis*, Centre for Japanese Research, University of British Columbia, Vancouver 2002, s. 2.

2. Integracja gospodarcza w Azji a liberalizacja

Intensyfikacja rozwoju integracji gospodarczej w krajach rozwijających się jest ściśle skorelowana z procesami globalizacyjnymi działalności produkcyjnej korporacji transnarodowych. Druga fala integracji została zatem wygenerowana z jednej strony przez strategie inwestycyjne korporacji transnarodowych, a z drugiej przez kraje rozwijające się, by przyciągnąć inwestycje. Był to okres przechodzenia od polityki substytucji importu i ograniczeń w przyjmowaniu kapitału do proeksportowej industrializacji korzystającej z BIZ. Ten nowy prąd wynikał z następujących przyczyn:

- integracja gospodarcza umożliwiała korporacjom transnarodowym czerpanie korzyści ze skali produkcji i ułatwiła zmniejszenie kosztów związanych z odległością poprzez podejmowanie produkcji i zaopatrywanie się w surowce i półprodukty na miejscu w danym regionie;
- kraje rozwijające się oczekiwały, że pomoże im to zmienić krajową strukturę przemysłu na bardziej efektywną.

Zasadniczą różnicą, którą dostrzegają niektórzy ekonomiści między tymi dwiema falami, jest to, iż w odniesieniu do pierwszej z nich panowało przekonanie, że regionalna integracja gospodarcza jest przeszkodą dla wielostronnej liberalizacji handlu, natomiast w odniesieniu do drugiej integracja była odbierana jako promująca liberalizację handlu. Innymi słowy, w tym ostatnim przypadku obie koncepcje: globalizacja i regionalizacja postrzegane były jako kompatybilne i wzajemnie się napędzające. Regionalna integracja stworzyła wówczas krajom rozwijającym się możliwość przystosowania się do globalizmu. Jej głównym celem było umocnienie międzynarodowej konkurencyjności swoich gospodarek, by sprostać konkurencji na globalnym rynku². Trzecia fala ma uniezależnić Azję zarówno od Europy, jak i USA, a także umożliwić wykorzystanie mocnych punktów poszczególnych gospodarek do zdynamizowania całego kontynentu.

3. Tradycyjny regionalizm

Mówiąc o przeobrażeniach procesów integracyjnych w Azji, trzeba zacząć przede wszystkim od tradycyjnego regionalizmu, który przejawiał się tam powstaniem w 1967 r. ugrupowania pod nazwą Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (Association of South Asia Nations – ASEAN)³. Obok ASEAN

---

² Ch. Oman, *Globalisation and Regionalisation: challenge for developing countries*, OECD, Paris 1994 (cyt. za: K. Nishiguchi, op. cit., s. 3).

³ Do ASEAN należy dziesięć krajów regionu: Brunei Darussalam, Filipiny, Indonezja, Kambodża, Laos, Malezja, Myanmar, Singapur, Tajlandia i Wietnam. Szerzej o ASEAN czytaj: *Procesy integracyjne we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001 oraz E. Oziewicz, *Dylematy rozwoju gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, Wyd. UG, Gdańsk 2007.

w Azji powstały i inne ugrupowania, np. Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej (South Asia Association for Regional Cooperation – SAARC)⁴ czy stosunkowo nowe, powstałe w 2003 r. ugrupowanie Organizacja Współpracy Gospodarczej (Economic Cooperation Organization – ECO)⁵.

Kooperacja w ramach pierwszego, najbardziej zaawansowanego ugrupowania – ASEAN – stwarza bez wątpienia możliwości wzmocnienia konkurencyjności państw regionu zarówno w Azji, jak i poza nią. Poza możliwościami współdziałania na płaszczyźnie gospodarczej tworzy też forum współpracy politycznej, umożliwiając podejmowanie ponadnarodowych decyzji. Dowodem tego są wspólne działania i wspólnie wypracowany plan podczas epidemii SARS⁶.

W roku 1992 kraje członkowskie podjęły decyzję o utworzeniu Strefy Wolnego Handlu ASEAN (AFTA), która, po kolejnych ustaleniach, ma być w pełni zrealizowana do 2010 r. dla części bardziej rozwiniętych krajów – tzw. ASEAN-6, pozostałe mają zliberalizować handel do 2015 roku. Następnym krokiem była decyzja o utworzeniu, na wzór Unii Europejskiej, Wspólnoty ASEAN do 2020 roku.

Realizacja AFTA to nie tylko potężny krok w kierunku integracji gospodarczej regionu ASEAN. To także ważna cegiełka w budowaniu gospodarczej kohezji w szeroko pojmowanym regionie Azja–Pacyfik, kohezji, która zbliży do siebie gospodarki Azji Północno-Wschodniej i Nowej Zelandii i Australii oraz Azji Południowo-Wschodniej.

4. Nowy regionalizm a współczesny regionalizm azjatycki

Do dwóch głównych procesów: zinstytucjonalizowanej integracji regionalnej i globalizacji dołączyły na przełomie stuleci powiązane poniekąd z nimi, aczkolwiek odmienne typy związków między podmiotami. W końcu XX stulecia popularny zaczął być tzw. nowy regionalizm. To pojęcie jest nieco szersze od instytucjonalnej integracji regionalnej. Już nie tylko ugrupowania integracyjne o zasięgu regionalnym, takie jak Unia Europejska, Mercosur czy ASEAN, znajdują rację bytu i uzasadnienie istnienia we współczesnym świecie. Dzisiaj masowo podpisywane są bilateralne, plurilateralne i multilateralne porozumienia handlowe (*preferential trading agreements* – PTAs) lub nawet dalej idące porozumienia o strefach wolnego handlu (*free trade agreements* – FTAs) z reguły pozbawione nadbudowy instytucjonalnej. Pierwszym krajem w regionie, który zawarł tego typu porozumienie (z Japonią), był Singapur. Następne zaczęły pojawiać się lawinowo.

---

⁴ Do istniejącego od 1985 r. SAARC należą: Bangladesz, Bhutan, Indie, Malediwy, Nepal, Pakistan i Sri Lanka, w 1995 r. przyjęto postanowienie o zawarciu porozumienia preferencyjnego (SAPTA), a w 2006 r. – porozumienie o utworzeniu do 2016 r. strefy wolnego handlu SAFTA.

⁵ Należą do niego: Afganistan, Azerbejdżan, Iran, Kazachstan, Pakistan, Tadżykistan, Turcja, Turkmenistan, Uzbekistan i Kirgistan.

⁶ SARS – *severe acute respiratory syndrome*, zespół ostrej, ciężkiej niewydolności oddechowej wywołany wirusem.

Kraje podpisujące takie porozumienie niekoniecznie musiały cechować się bliskością geograficzną.

Obok podpisywania porozumień między często odległymi gospodarkami z różnych kontynentów od początku XXI w. zaczęto przywiązywać wagę do ożywienia kontaktów i wzajemnego wspierania się w ramach kontynentu azjatyckiego. Realizacja wspomnianej koncepcji regionalizmu azjatyckiego ma w pewnym sensie zmniejszyć uzależnienie gospodarek azjatyckich od reszty świata, szczególnie od dotychczasowych partnerów z Ameryki Północnej i Europy.

Podjęcie wysiłków w kierunku zacieśnienia kontaktów w ramach kontynentu azjatyckiego jest szczególnie widoczne w krajach członkowskich ASEAN. Tworzenie AFTA absolutnie nie blokuje rozwijania kontaktów z innymi, zewnętrznymi partnerami ASEAN jako całości oraz partnerami poszczególnych krajów członkowskich. Już w 2001 r. na szczycie w Bandar Seri Begawan przywódcy krajów ASEAN postanowili promować powiązania z krajami azjatyckimi, przede wszystkim z krajami Azji Wschodniej: Chinami, Japonią i Koreą Płd.

Rozważając problem regionalizmu azjatyckiego, trzeba sobie zdawać sprawę z tego, iż jest on, po pierwsze, bezpośrednią konsekwencją internacjonalizacji działalności gospodarczej azjatyckich przedsiębiorstw; po drugie, rządy działały tylko jako ogniwa pośrednie, tak więc ich rola była ograniczona do ułatwiania eksportu lub importu kapitału produkcyjnego; po trzecie, rządy, ułatwiając transfer kapitału, straciły możliwość kontrolowania prywatnych podmiotów funkcjonujących na skalę regionalną; po czwarte, spowodowało to zróżnicowanie interesów między, z jednej strony, prywatnymi podmiotami działającymi na skalę regionalną a z drugiej z tymi, którzy kontynuowali działalność na rynku lokalnym i podmiotami rządowymi. Ułatwiając internacjonalizację prywatnym firmom, rządy złagodziły lub zlikwidowały niektóre z gospodarczych mechanizmów kontrolnych, co niestety w efekcie przyczyniło się do kryzysu 1997-1998.

Wiele azjatyckich rządów widzi ratunek w nowym regionalizmie⁷. Są one zdania, że powinno się zmniejszyć uzależnienie od Zachodu i wielostronnych instytucji finansowych, takich jak MFW czy Bank Światowy. Drogą do tego ma być m.in. zamykanie się integracji regionalnej przed krajami spoza Azji.

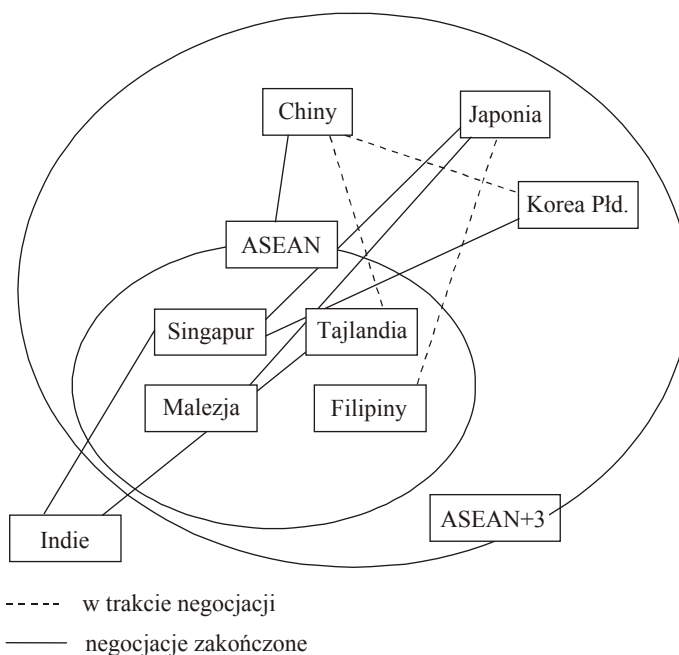
Singapur był pierwszym krajem w ASEAN, który podpisał dwustronne porozumienie o wolnym handlu (FTA). Zostało ono podpisane z Japonią w 2000 r. i w odczuciu społecznym pozwoliło na poprawę stosunków politycznych między obu państwami. FTA między Singapurem i Japonią stało się swoistym wzorem do naśladowania dla innych członków. Zaczęli oni masowo podpisywać tego rodzaju porozumienia z partnerami ze swoich regionów, a także z innych kontynentów, traktując takie rozwiązania jako nową drogę do liberalizacji.

---

⁷ S.D. Sharma, *Beyond ASEAN and APEC: towards a new Asia-Pacific economic regionalism*, „East Asian Review” 2002, vol. 14 nr 3, s. 37-48.

Dzisiaj funkcjonuje w regionie wiele porozumień, głównie dwustronnych, między poszczególnymi członkami ASEAN i azjatyckimi partnerami spoza ugrupowania. Równolegle funkcjonują inicjatywy plurilateralne o charakterze FTA: tu jedną stroną jest ASEAN jako ugrupowanie, a drugą indywidualne kraje trzecie, takie jak Chiny, Japonia czy Indie. Zwłaszcza w latach 2004 i 2005 nasiliły się debaty na temat regionalnych porozumień handlowych (*regional trade agreements* – RTAs). Singapur podpisał porozumienie o utworzeniu strefy wolnego handlu z Jordanią (2004 r.), z Koreą Płd. (2005 r.) i rozpoczął negocjacje z Bahrajnem, Egiptem, Pakistanem, Kuwejtem, Katar, ZEA i Sri Lanką (a spoza regionu z Panamą). Maleszja podpisała w grudniu 2005 r. porozumienie z Japonią. Z kolei Filipiny i Tajlandia rozpoczęły negocjacje z tym krajem, co będzie owocowało zacieśnieniem więzi między Japonią a ASEAN. Równocześnie rozważa się możliwość utworzenia strefy wolnego handlu między Japonią i ASEAN jako ugrupowaniem do 2010 roku (rys. 1).

Rys. 1. Najważniejsze umowy o strefach wolnego handlu w Azji Południowo-Wschodniej i Wschodniej

Źródło: opracowanie własne.

Bardzo ważne z punktu widzenia interesów regionu jest podpisanie porozumienia o wolnym handlu ASEAN-Chiny (ASEAN-China Free Trade Agreement – ACFTA), a także ASEAN+3 (z Chinami, Japonią i Koreą Południową).

Obok tych bilateralnych i plurilateralnych FTA padły propozycje utworzenia wschodnioazjatyckiej wspólnoty gospodarczej, a nawet azjatyckiej wspólnoty gospodarczej, obejmującej także kraje Południowej Azji na czele z Indiami⁸.

Omawiając te liczne porozumienia, zawarte lub negocjowane przez członków ASEAN, należy wypunktować motywy, dla których kraje je podpisują. Można je ogólnie podzielić na strategiczne lub polityczne oraz ekonomiczne, jednak kryteria podziału nie są zbyt ostre. Często motywy ekonomiczne mieszają się z politycznymi i różnią się zależnie od kraju. Są to:

- rozczarowanie postępem w liberalizacji handlu na poziomie regionalnym i wielostronnym, co zaowocowało zwróceniem się do bilateralizmu,
- znalezienie lepszego dostępu do rynków towarowych i usługowych,
- dalsze ułatwienia i promocja handlu, inwestycji i rozwoju gospodarczego,
- zwiększenie konkurencyjności eksporterów i budowa możliwości w priorytetowych obszarach poprzez współdziałanie i współpracę w sferze technicznej⁹.

Uczestniczenie poszczególnych krajów w regionalnych FTAs pomaga im w przeprowadzaniu reform gospodarczych w kraju. Liberalizacja handlu poprzez udział w takich FTAs jest bardzo dobrą lekcją dla takich krajów, jak np. Wietnam. Taka liberalizacja obniża koszty dostosowań w zakresie industrializacji i wprowadzania reform strukturalnych¹⁰. Ma też oczywiście pozytywny wpływ na wzrost handlu i PKB, co w efekcie umożliwia bogacenie się kraju¹¹.

Powiązania gospodarcze między ASEAN a Chinami bardzo się zintensyfikowały w ciągu lat dziewięćdziesiątych zwłaszcza dzięki handlowi, inwestycjom i turystyce. Równie ważnym czynnikiem takiego ocieplenia stosunków na linii ASEAN-Chiny stało się utrzymanie wartości waluty chińskiej w czasach kryzysu 1997-1998. W tym okresie Chińczycy nie zdewaluowali swojego juana (renminbi), który służył regionowi za kotwicę, zapobiegając kolejnej serii dewaluacji w regionie i poprawiając tym samym sytuację konkurencyjną eksportu ASEAN. Taka postawa Chińczyków zyskała im sympatię, podnosząc równocześnie ich pozycję w regionie w stosunku do Japonii, a także zapobiegła zaostrzeniu się kryzysu¹².

Porozumienie o Wolnym Handlu ASEAN-Chiny (ASEAN-China Free Trade Agreement – ACFTA) dotyczące handlu towarowego zostało zawarte w lipcu 2005 roku. ACFTA jest najważniejszym z wymienianych tu porozumień. Łącznie taki obszar wolnego handlu będzie ostatecznie tworzył rynek liczący prawie 2 mld lud-

⁸ Trwają też rozmowy w sprawie utworzenia Comprehensive Economic Partnership in East-Asia (CEPEA), w którego skład wejść miałyby: ASEAN oraz Chiny, Korea Płd., Japonia, Indie, Australia i Nowa Zelandia.

⁹ *Free trade agreements*, Press release, www.miti.gov.my, data dostępu 10.10.2005.

¹⁰ T.M. Heng, G. Vasudevan, *Impact of regional trade liberalization on emerging economies*, „ASEAN Economic Bulletin” 2004 vol. 21 nr 2, s. 167-182.

¹¹ Ch. Suthiphand, M. Sothorn, *Thailand's FTA strategy*, „ASEAN Economic Bulletin” 2004 vol. 21 nr 1, s. 37-53.

¹² *Forging closer ASEAN-China economic relations in the twenty-first century*, a report submitted by the ASEAN-China Expert Group on Economic Cooperation, Kuala Lumpur 2001.

ności. To bez wątpienia potężny rynek¹³. Łączny PKB krajów wchodzących w skład tego obszaru do 2010 r. ma wynieść ok. 2 bln USD, a handel ogółem wyniesie ok. 1,2 bln USD. Chiny zaliczają się do najważniejszych partnerów handlowych ASEAN. Liczy się, że utworzenie FTA spowoduje wzrost eksportu ASEAN do Chin o 48%, a Chin do ASEAN – o 55%. FTA ma także przyspieszyć wzrost PKB ASEAN o 0,9%, a PKB Chin – o 0,3%.

W ramach porozumienia ustalono, że strefa wolnego handlu ASEAN-Chiny powstanie w 2010 roku. Porozumienie ma w sposób zróżnicowany i dość elastyczny traktować nowych, najmłodszych członków ASEAN, tj. Kambodżę, Laos i Birnę. W końcu 2005 r. zaczęto negocjacje odnoszące się do objęcia strefą wolnego handlu obrotów usługami i przepływów kapitału¹⁴.

Powyżej podkreślano pozytywny wpływ porozumienia na gospodarki regionu. Nie należy jednak zapominać, że przewiduje się też negatywne efekty porozumienia. Takim ujemnym efektem będzie m.in. wpływ redukcji ceł na liczne produkty rolnicze, jak postanowiono w nakazach wykonawczych 485 i 487 tego porozumienia. Jak twierdzi koalicja pozarządowych organizacji sektora rolnego, dotknie to branże przetwórstwa warzyw i owoców na Filipinach¹⁵. Inną, szerszą i bardziej zasadniczą kwestią jest to, iż stosunki gospodarcze między Chinami i ASEAN są raczej wobec siebie konkurencyjne niż komplementarne. Jak stwierdził J. Wong z Instytutu Wschodnioazjatyckiego w Singapurze, gospodarki ASEAN stoją w obliczu presji konkurencyjnej ze strony Chin, które w szybkim tempie stają się zagrożeniem dla produkcji wielu krajów, nie tylko w dziedzinach niskich technologii, ale także i w niektórych sektorach wysokich¹⁶. ASEAN będzie konkurował na rynkach wysoko rozwiniętych krajów z Chinami, i to w zakresie lokowania tam eksportu artykułów przemysłowych zarówno tradycyjnych, jak i nowych, będzie konkurował z nimi także o zagraniczne inwestycje bezpośrednie. Stając się główną „fabryką” świata, Chiny przyciągają korporacje międzynarodowe, które m.in. liczą na chłonny chiński rynek.

Obok powyższych pozytywnych i negatywnych stron porozumienia dla gospodarek krajów członkowskich ASEAN, obawiają się one ewentualnego pogorszenia sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej. Mimo że ASEAN podporządkowuje się polityce „jednych Chin”, to Tajwan pozostaje głównym inwestorem w większości pracochłonnych sektorów w Azji Południowo-Wschodniej.

¹³ Większy od niego będzie ewentualny rynek ASEAN+3 (Chiny, Japonia, Korea Płd.).

¹⁴ T. Wattanapruttipaisan, *Regional trade agreements. Implications for ASEAN economic integration*, ASEANONE, December 2005, www.aseansec.org/article253.pdf, (7.03.2006).

¹⁵ ABS-CBN, Manila, 29.01.2006.

¹⁶ J. Wong, S. Chan, *China-ASEAN economic relations: prospects and challenges for the East Asian Free Trade Area*, referat przedstawiony na międzynarodowej konferencji: „Economic and Political Development in Southeast Asia at the Beginning of the New Millennium”, Xiamen University, Fujian Province, China, 20-23.09.2001.

Zmieniła się zasadniczo także sytuacja, jeśli chodzi o integrację w Azji. O ile wcześniej prym wiódł tam ASEAN, czyli region Azji Południowo-Wschodniej, o tyle obecnie punkt ciężkości przesunął się na północny wschód, gdzie główną rolę odgrywa ChRL.

Drugim bardzo ważnym z punktu widzenia regionalizmu azjatyckiego – porozumieniem, które, jak dotąd, znajduje się w fazie konsultacji i badań, jest ASEAN+3, czyli porozumienia między ASEAN, Japonią, Chinami i Koreą Płd.¹⁷ Proces tworzenia ASEAN+3 *de facto* się rozpoczął, gdy zaproszono wszystkie wymienione strony na spotkanie liderów ASEAN w grudniu 1997 r. – w momencie największego nasilenia kryzysu azjatyckiego.

Podsumowując, należy stwierdzić, że po pierwsze, rosnącej współzależności gospodarczej w regionie nie towarzyszy rozwój regionalnych instytucji i mechanizmów, które byłyby odpowiednie dla tej współzależności. Po drugie, brakuje w regionie wyraźnego lidera, który mógłby poprowadzić Azję Południowo-Wschodnią i Wschodnią ku integracji. Nie ma tam jednego hegemonicznego lidera, na wzór USA na półkuli zachodniej. Niektórzy sceptycy uważają, że przywództwo Japonii w regionie maleje w związku z jej kłopotami wewnętrznymi. Chiny z kolei będą musiały dłużej poczekać na rolę lidera, gdyż proces transformacji nie jest tam jeszcze zakończony i, zważając na ambiwalencję władz chińskich w podejściu do gospodarki, nieprędko się skończy. Nie wiadomo także, jaki kształt będzie miała transformacja polityczna i kiedy ona nastąpi.

Jak dotąd, rolę lidera usiłowała pełnić Japonia, proponując utworzenie azjatyckiego funduszu walutowego i wspierając finansowo Tajlandię, Indonezję, Malezję, Koreę Płd. oraz Filipiny i to zarówno we współpracy z MFW, jak i indywidualnie, poprzez „Inicjatywę Miyazawy”, a także przywodząc procesowi ASEAN+3, a szczególnie „Inicjatywie Chiang Mai”¹⁸. Wobec jednak rozmaitych wątpliwości przewiduje się, że przewodzić w regionie będą kolektywnie: Japonia, Chiny, Korea Płd. i ASEAN.

Literatura

Forging closer ASEAN-China economic relations in the twenty-first century, a report submitted by the ASEAN-China Expert Group on Economic Cooperation, Kuala Lumpur 2001.

Free trade agreements, Press Release, www.miti.gov.my.

Grosse T., *Gra o wpływy w Azji Wschodniej*, „CFO. Magazyn Finansistów” 1.01.2006, <http://cfo.cxo.pl/artykuly/50638.html> (12.02.2006).

---

¹⁷ T. Grosse, *Gra o wpływy w Azji Wschodniej*, „CFO. Magazyn Finansistów” 1.01.2006, <http://cfo.cxo.pl/artykuly/50638.html>, (12.02.2006).

¹⁸ W maju 2000 r. ministrowie ASEAN+3 uzgodnili w Chiang Mai w Tajlandii, że utworzą system bilateralnych umów swapowych między członkami ASEAN+3. Nazwano tę inicjatywę Chiang Mai Initiative.

- Heng G. Vasudevan T.M., *Impact of regional trade liberalization on emerging economies*, „ASEAN Economic Bulletin” 2004 vol. 21 nr 2.
- Nishiguchi K., *Regional Economic Cooperation in East Asia after the Crisis*, Centre for Japanese Research, University of British Columbia, Vancouver 2002.
- Oman Ch., *Globalisation and Regionalisation: challenge for developing countries*, OECD, Paris 1994.
- Oziewicz E., *Dylematy rozwoju gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, Wyd. UG, Gdańsk 2007.
- Procesy integracyjne we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
- Sharma S. D., *Beyond ASEAN and APEC: towards a new Asia-Pacific economic regionalism*, „East Asian Review” 2002 vol. 14 nr 3.
- Suthiphand Ch., Sothorn M., *Thailand's FTA strategy*, „ASEAN Economic Bulletin” 2004 vol. 21 nr 1.
- Wattanaputtipaisan T., *Regional trade agreements. Implications for ASEAN economic integration*, ASEANONE, December 2005, www.aseansec.org/article253.pdf (07.03.2006).
- Wong J., Chan S., *China-ASEAN economic relations: prospects and challenges for the East Asian Free Trade Area*, referat przedstawiony na międzynarodowej konferencji: „Economic and Political Development in Southeast Asia at the Beginning of the New Millennium”, Xiamen University, Fujian Province, China, 20-23.09.2001.

NEW ASIAN REGIONALISM FROM THE ASEAN PERSPECTIVE

Summary

The article discusses a problem of economic integration in the Asian region from a perspective of the Southeast Asian economies. There can be distinguished three waves of international economic integration within the developing countries as a whole and within the Asian region. The first wave falls on the period of the 60s and 70s and integration of this period was based on the theory of perfect competition, the second wave covered the 80s and the 90s and was strongly connected with the inflow of FDI to the subregions of Asia and with the transnational corporations' activities there. Economic co-operation in Asia was in the past limited mainly to the bilateral or subregional levels. More recently, however, the geographic scope of agreements has started to expand across the different subregions, providing initial signs of co-operation and integration in Asia as a whole. This process called as new Asian regionalism can be distinguished as the third wave of integration in Asia. The last decade has brought a growing awareness of the interdependence among countries in the region and of the importance of regional co-operation in managing the challenges of globalization. This awareness has led to important steps to enhance regional economic co-operation initiatives which seem to be of a new quality. Parallel relatively slow progress with multilateral initiatives and the proliferation of regional blocs in other parts of the world have provided additional impetus to greater co-operation within Asia.